

de concurrentie door de Oostenrijkse Nederlanden en als doelmatig bestrijdingsmiddel van de Zeeuwse sluikerijen.

Het heeft weinig steun gevonden. Vanouds zag men in Holland in een vrij transito over het grondgebied van de Republiek een ernstige bedreiging voor de stapelmarkt en de hiermee samenhangende veredelingsbedrijven. Wat dit aangaat, vond de Propositie meer nog dan te Amsterdam steun in de Maasstad.

Wij weten: van het een noch het ander is iets gekomen, en wij zagen ook al enige oorzaken hieromtrent. Hovy meende een doorslaggevende factor te kunnen aanwijzen. Opzettelijk heb ik hier eerst Rotterdams positie geschetst alvorens een afwijkende mening te formuleren. Een mening die stoelt op de vraag naar de opportuniteit der Propositie. Wij moeten er ons ook in de economische geschiedenis steeds voor hoeden het heden rechtstreeks op het verleden te projecteren, of om bij ons concrete geval te blijven: was de tijd met name rijp voor een dergelijke drastische ingreep als de uitvoering der Propositie uiteindelijk was? Vergeet U niet, wij spreken over de achttiende eeuw waarin de stapelmarkt wel relatief maar niet zozeer absoluut achteruitging. Wat zich voor Rotterdam in de negentiende eeuw als grote tendentie zou openbaren – de ontwikkeling van de doorvoer – zij liet zich slechts vermoeden, niet onderkennen. De keuze van het juiste moment van aanpassing is steeds uiterst moeilijk. Ik meen dat deze in dit geval te vroeg zou zijn gekomen. Er viel nog iets te behouden van de stapelmarkt.

Bovendien vertoonde deze nog voldoende soepelheid: de kooplieden hadden meer belang bij het niet-officiële porto-franco, voortvloeiend uit de soepelheid bij heffing, het oogluikend toestaan van ontduikingen. Ik heb indertijd uitgerekend dat in 1753 de gemiddelde hoogte der werkelijke betaalde lasten in het ressort van de Amsterdamse admiraliteit 1,29 procent was, in dat van de Maas 1,02 procent, een voorrecht dat alleen de Hollandse koopman genoot. Mij dunkt, de kooplieden hebben willen afwachten wat het nieuwe plan hen zou brengen; toen het uiteindelijk geen voordelen bood, bleef het onder de tafel, waar het door de geschetste omstandigheden was geraakt. Ik meen daarom wel dat wij, een antwoord zoekend op de vraag van de mislukking der Propositie, kunnen gewagen van eenvoud in meervoud maar dan in die zin dat er één factor is die ons het dichtst naar het middelpunt in onze problematiek voert, daar waar de waarheid simpel is, eenvoud.